

מחסום הניכור של עדות המיזרח.

ספרדים ויקצועיים

ב מערך אין מנהיגים אותנו טיים, בני עדות המיזרח. יש בו עסקנים לרוב, שעלו במגננון המפלגתי, והשייכים ל"עדות". רובם עשו את הקאריירי שלהם תודות — או לפחות בעזרת — מוצאם הערתי, באו"מ רה הפאטרנליסטית של המימסד האשכנזי של מפא"י. "ספרדים ויקצועיים" כמו שלמה הילל, שר שנה ארבלילאמולוניו, רפאל אדר רי ודומיהם אינם יכולים להתחרות בממסד בגין. להיפך: דרך עלייתם למשרות הבכירות נראית לבני עדותיהם לא פעם כעלבון צורב.

שונה לגמרי מצבו של יצחק נבון.

הוא לא היה מעולם "ספרדי מ" טעם". הוא לא עלה לגדולה במגן גנון המפלגה, אלא נגדו. אין כל קשר בין מוצאו ובין עלייתו, לפחות עד לשלבים האחרונים. דויד בן גוריון לא בחר בו במזכירו המדיני בשל מוצאו. למרות זאת מדוע נבון עצמו מאוד למוצאו. הוא כתב יצירות המבטאות תר-

בין מקורביו של מנחם בין מקורביו עתה הנשיא אנה גוברת והולכת — דא"ה הגוברת כימעת מדי בוע. אין להם כל ספק בן שבמקרה או במאחר זלק המערך את זוגיהעם ים שהביאו עמו פעמיים בן — שימיעון פרס ויצחק בן. אז, כך הם בטוחים, פיע יצחק נבון כמושיע.

לכן מתכננים אנשיהליכוד בגי מהלך נגדי, שנועד להקדים יופה למכה. הם רוצים להעביר נסת באופן דחוף חוק חדש של בן. שיאסור על נשיאהמדינה תייצב בבחירות לכנסת תוך ה שנים אחרי סיום כהונתו. או חות במערכת הבחירות הראשו שלאחר סיומה.

התאומים הסיאמיים של המע — פסטרובין — דואגים לא ות. השניים, שהשיגאה ביניהם רה זמן את כל גבולות ההג הרציונלי, שכחו לפתע את ה בימים האחרונים מתייצב רבין ה מלא לימינו של פרס, ולהי השניים יודעים שבאופן פאי דוכסאליקשור גורלם.

אם תתנער עתה המיפגה פרס, לא יבוא רבין במקו. היורש יהיה הנשיא.

הנשיא נבון וראש-הממשלה בגין, מגוב ריקבון ועפר...

בות יהודית-מיזרחית מובהקת. ר מייצג את סיגנון-החיים של יהדות המיזרח (ושל המיזרח ביכללו) בכל תנועה ובכל מילה.

כמנהיג אפשרי של המערך יש לנבון כמה תכונות הנרשמות לז כתו. הוא עבר תקופת התמחות מיוחדת-במיה, כעוזרו הקרוב של בן-גוריון. כנשיא-המדינה הוא עטור עתה בהילה ממלכתית על-מיפלגתית. הוא מקובל על ה דתיים, אך בצורה שאינה מרגיזה את החילוניים. הוא מתאים לדת יות הבלתי-קנאית, האופיינית ל- יהדות המיזרחית, שאינה כופה את עצמה על הולת. במידה שיש לו דעות יוניות, אין הוא משמיע אותן בצורה העלולה לעורר מח לוקת.

וחשוב מכל — מבחינת תדמיתו הלאומית, יצחק נבון כבר שוכן ברמה העליונה, לצידם של אישים כמו מנחם בגין ושימיעון פרס. הרי בה מעל לכל אדם אחר בארץ שמוצאו בעדות-המיזרח.

מכך המבחינות האזה, יבין היה יצחק נבון להיות האיש האירדיאלי להנהגת ה מאמץ של המערך לקנות אחיזה בעדות-המיזרח, לגי

כש ברות חדשה בין המע רק, עדות-המיזרח והנוער, וליצור את הרוב הדרוש ל מהפך-נגד.

הוא היה יכול להיות האלטרנטיבה האישית למנהיגותו של בגין. א י ל ו —

גאון ונדיב ואכזר

א י ל ו זה היה רק עניין של איש, עניין פרסונלי.

אולם מנחם בגין עצמו מהווה את ההוכחה החיה לכך שמוצאו הערתי של אדם אינו התנאי הראשון למשיכת המיזרחים של בני "עדות-המיזרח".

בגין הוא עולה חדש מפולין. מוצאו אינו מוצנע, מוסתר, נש" כה. להיפך, כל תנועה שלו, כל מילה שלו, מגלות אותו. קשה לה עלות על הדעת נציג אשכנזי יר תר, מיוחד-אירופי יותר, מאשר איש זה.

יתר על כן, לא בגין יצר את הברית בין חרות ובין עדות-המיזרח. הוא ירש אותה, ולא מידי תימני או מארוקאי, אלא מידי אשכנזי עוד יותר אשכנזי: ולא דימיר זאב ז'בוטינסקי.

ז'בוטינסקי חי רק תקופות קצרות בארץ. שום דבר מיזרחי לא משך אותו (מילכד המיבטא הספ" רדי של השפה העברית) באחד ממאמריו החשובים ביותר, דהה מכל וכל את ההשקפה כי יש לה עניק ליישוב הצינוני החדש ציביון "מיזרחי". הוא שנא את המיזרח הערבי היהודי כאחד, דחה את ערכיו ואת גישותיו. הוא היה מערבי מכל מערבי. הוא ידע שפות רבות על בורין, ומעולם לא טרח ללמוד אף מילה ערבית אחת.

וחרף כל אלה, אהבו אותו בני עדות-המיזרח. הם נהרו אל ביי ת"ר, כאשר תנועות-הנוער ה"חד לוציות" היו אשכנזיות-טהורות. גאולה כהן, נערה מכת-התימנים, לא הייתה מעלה על דעתה להצי טרף לשומר הצעיר או לתנועה המאוחדת. היא לבשה את החולצה החומה.

מדוע? **אין ספק שכוח-המשיכה של ז'בוטינסקי ו/או בגין נבע מן המסר של תורתם, המסר הריגושי של ה"לאומנות הקנאית, הדמגוגיה השוביניסטית הדתית.**

השבוע נכח יצחק נבון באזכרה ממלכתית לזאב ז'בוטינסקי, במלי אות 41 שנים למות המנהיג הר- וויזיוניסטי, בשנת ה'100 להולדתו. נבון, שהיה בעצמו זמך-מה חבר בית"ר בנעוריו, התנגד להש" מעת שירו העיקרי של ז'בוטינסקי, קי הימנון בית"ר, בטכס הממלכתי. אך שיר זה, יותר מכל אחר, טומן בחובו את הפיתרון לתעלול מת משיכתם של בני עדות-המיזרח רח אל מנחם בגין:

„עברי גם בעוני בן-ישר. / אם עבר, אם הלך / נוצרת בן-מלך, / בכרת זרד נעטר. / באור וב' סתר / זכור את הכתר / עטרת גאון והדר..."

„אם תעל או תרד / בלהב המ' רד / שא אש להצית, אין דבר / כי שקט הוא רפש / הפקר זם נופש / למען ההוד הנסתר! / לזכות או לכבוש את ההדר..."

„מגוב ריקבון ועפר / בדם וב' יזע / יקום לנו גזע / גאון ונדיב ואכזר..."

באוזנו של אדם מערבי, כמו ז'בוטינסקי עצמו, זהו שיר רומנטי, טי, בעל גוון אילקטי כלשהו, זכר לימים שבהם למד ז'בוטינסקי בי

איתה ארץ של מיליונים מצלצלות ומחנות מוגזמות. אך באוזנו של בן „עדות-המיזרח" בארץ, היה יש לשיר צליל שונה לגמרי.

יש בו מסר לאנשים מוזשי פלים ומדוכאים, הנאבקים יומיום על כבודם העצמי, ואשר השיר אומר להם: לא חשוב מה מצנך, אתה בן לעם הנבחר, גזעך של אדרי נים, ללאום מורם ונישא מי עי לאבקהאדם הערבי.

בפרק קודם בסידרה זו ניסיתי לנתח את הסיבות לכך שדווקא בני השכבות המוקפחות, שמוצאם מארצות-ערב, נתפסים בקלות כה רבה ברשת ההסתה הלאומנית, השיגאה האנטי-ערבית, ההתנש את הגיוענית כלפי המיעוט הלאומי, המקופח עוד יותר. יש לכך סיבות פסיכולוגיות וסוציולוגיות עמוקות, שאינן מיוחדות לישר אל דווקא.

מנחם בגין הוא „מלך ישראל", מפני שהוא האון בניצוח הננוות האלה. אין הוא רק „רמות של אבא", כפי שנאמר לאחרונה עידידי מי שמכפשים פיתרון קי ל תעזומה, אלא קודם כל רמות של מנהיג המבטא את המאווים והתסככים והרגשות העמוקים ביותר שיש בלב אומקוסיה זו.

חשוב להבין את הפונקציה ה זאת שממלאים מנחם בגין ותנור עתו. במערכת-הבחירות האחרונה טענו רבים שהוא „פאשיסטי", או שהוא „מוביל לפאשיזם", וכל תע מולת המערך נבנתה על כך בשלב האחרון. אולם מנחם בגין לא יצר מגמות אלה. הוא רק מנצל אותן, „רוכב עליהן". אלמלא היה בגין קיים, הן לא היו נעלמות. להיפך, יתכן מאוד שהן היו פורצות החו צה בצורות הרבה יותר מסוכנות, בלתי-סובלניות, אלימות והרסני יות.

יתכן כי איפעם בעתיד, במבט לאחור, יראה ש מנחם בגין מילא, בצורה פאראדוקסלית, תפקיד חיוני כי של בלבם ושסתומי-ביטחון לזכות המימסד האשכנזי, ושמןע — או לפחות עיכב — את התפרצות-הזעם של „המהפכה הספרדית".

ניכור הדר

מ שום כה, שאלת ה-אלטרנטיבה טיבה" אינה פרסונלית. היא נוגעת לתוכן.

אם יתמנה יצחק נבון מחר כמנ- היג המערך, ובוה יסתיים התהליך — לא ישתנה הרבה. אולי יבוא עימו שניים-שלושה מנדטים, אך הניכור ההדדי הקיים בין המערך ובין עדות-המיזרח לא ישתנה. מנחם בגין יישאר „מלך ישראל", ואחריו יבוא האשכנזי אריק שרון.

כדי להוות אלטרנטיבה של ממש, יצטרך יצחק נבון לעשות אחת משתיים:

ללאמץ לעצמו את המסר הלא-ר מנייהקנאי של מנחם בגין, תוך הפיכת המערך להעתיקפחם של הליכוד;

או להיות לשופרו של מסר אל-טרנטיבי, שיוכל לכבוש את לב בני עדות-המיזרח.

דרושה לא רק אלטרנטיבי כה פרסונלית, אלא גם אדי טרנטיבה ריגשית-פיסכולוגי גיתית-רבותית-מדינית.

האם תיתכן אלטרנטיבה כזאת? **ואם כן, מה היא?**

על כך בפרק האחרון בסידרה זו.

פרח, אך נאוה התעקשה לסיים את שירותה הצבאי לפני החתונה, ואכן, כך עשתה. ימים ספורים אחרי שיחרורה גישאו השניים, אריה נשאר לשרת בצבא הקבע, ואילו נאוה נרשמה ללמוד עבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית בירושלים.

אשת מיקצוע

ה י ה זה המשך לכל מה ש" עבר עלי בצבא", נזכרת נאוה, „למדתי ועבדתי קצציות מיבתן בשירות המיבתן לנוער. היה זה לימוד כפי שצריך להיות — דרך העבודה עצמה. שילבתי האוירה בפרקטיקה. מאוחר יותר עבדתי בבית-חולים לחולי-נפש בבתלים, בתקופה זו החל המאבק על הכרה במיקצוע עבודה סוציאלית כמיקצוע אקדמי. הייתי פעילה מאוד באירגון העובדים הסוציאליים, דבר שהוביל לפניה מצד ההסתדרות להיות מזכירת האיגוד. וכך, ב-1964, התחלתי את דרכי הפוליטית די במיקרה.

הייתי מפוכחת. ידעתי לקראת מה אני הולכת. זכרתי את תקופת כהונתו של אבא כראש עיר וידעתי שלפוליטיקה צדדים רבים, ושהצי-ביעות היא אחד מהם. כבר אז החלטתי, שעלולם לא אתיר לעצמי להיות תלויה בחיים הפוליטיים, אלא אהיה קודם כל אשת-מיקצוע. הלמידים הפכו אצלי לצורך — לשמירה על הגדרה זו. את הסטאז שלי עשיתי בלונדון, בבית-הספר לכלכלה ומדעי-המדינה. שם ילדתי את אלי, בשנת 1972. אני זוכרת את עצמי בלונדון, כפעילה מטעם המפלגה, נסחבת לקונגרסים וכי נוסים בחודש השמיני להריון."

טרגדיות, קומדיות

כ ננס שר נאוה ואריה, אלי, זוג עיניים שובבות והרבה דעות עצמאיות משלו. הוא מאשים את אמו שבכלל אינה עובדת. ר שרוב הזמן היא מדברת ונאממת בטלוויזיה. כך הוא אומר.

תפקידי כמזכ"ל נעמת הותיר לי מעט מאוד זמן לחיי הפרטיים. נאנחת נאוה ארד. „הרביתי להת רוצץ בכל הארץ. היתה זו עבודה של יום ולילה. אמא שלי שאלה אותי פעם למה איני יוצאת אף פעם לסרט או להצגה. השבתי לה שבעבודה כמו שלי יש הכל — טרגדיות, קומדיות, ראיות, שפע מכל הסוגים. הכל אדמיתי, ואין לי שום צורך לראות את זה מוצג על במה.

הבן השתכנע

י עמת היתה בשבילי בית-ספר. רכשתי נסיון מעשי בניהול מערכת גדולה מאוד. אהבתי את עבודתי שם, אבל אני בטוחה שיהיה טוב גם בכנסת."

מישפחתה של נאוה שותפה בי שימחתה על בחירתה לכנסת. ה בעיה הגדולה ביותר היתה לקבל את אישורו של אלי לתפקיד החדש. לבסוף הוא השתכנע, אחרי שאמו הבטחה לו שאם הוא יתיר לה להיות חברת-כנסת, תארגן עבור הכיתה שלו סיור מודרך במישכן.

כשעלתה השאלה מי יישב ביציע המזומנים ביום ההשבעה, יתר אלי על מקומו לטובת סבתא גניה. „מה יש", אמר, „שתשוויץ קצת בבת שלה."

איילת דקל